Eduskunnan lakivaliokunta

20.10.2021

Naisjärjestöjen Keskusliiton lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle vanhemmuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 132/2021 vp)

Naisjärjestöjen Keskusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä vanhemmuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi vanhemmuuslaki ja tehtäväksi tästä seuraavat välttämättömät muutokset muihin lakeihin. Hedelmöityshoidoista annettua lakia esitetään muutettavaksi naisparien hedelmöityshoitojen osalta. Isyyslaki ja äitiyslaki kumottaisiin.

Yleisiä huomioita vanhemmuuslaista

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää lähtökohtaisesti tärkeänä, että isyys- ja äitiyslait yhdistetään esityksen mukaisesti vanhemmuuslaiksi. Liiton näkemyksen mukaan uudistus parantaa monimuotoisten perheiden ja lasten oikeuksia. Liitto näkee periaatteellisesti tärkeänä, että sukupuolineutraalia kieltä on lisätty, ottaen tältä osin nykyistä paremmin huomioon sukupuolten ja perheiden moninaisuuden. Esityksessä ehdotetaan joitakin sisällöllisiä ja soveltamiskäytännön tarkastamiseen liittyviä muutoksia, jotka liitto näkee kannatettavina. Kokonaisuudessaan uudistus jää lähinnä tekniseksi.

Naisjärjestöjen Keskusliitto katsoo, että lapsen oikeudet tulee toteutua kaikissa perheissä mahdollisimman hyvin. Lapsen asemaa ja oikeuksia on kaikissa päätöksissä arvioitava lapsen edun näkökulmasta. Lasta tulee aina kuulla kaikissa häntä koskevissa päätöksissä hänen kehitystasonsa mukaisesti.

Hedelmöityshoitolain muutokset ja naisparien oikeuksien vahvistaminen

Hallituksen esityksen mukaan hedelmöityshoitolakiin palautettaisiin naisparilla ennen äitiyslain säätämistä ollut mahdollisuus käyttää myös sellaisia sukusoluja, joiden luovuttaja on ennakkoon antanut suostumuksensa isyyden vahvistamiseen. Naisjärjestöjen Keskusliitto kannattaa esitystä palauttaa naispareilla ennen ollut valinnanmahdollisuus. Nykyisin hedelmöityshoitolain mukaan siittiöitä, joiden luovuttaja voidaan vahvistaa isäksi, voidaan käyttää vain hoitojen antamiseen naiselle, joka ei ole avio- tai avoliitossa. Muutos olisi parannus nykyiseen tilanteeseen etenkin apilaperheiden osalta.

Naisjärjestöjen Keskusliitto kuitenkin painottaa, että naisparin tulee saada tarpeeksi kattavasti tietoa valinnanvapauden laajenemisen ja valintojen tekemisen oikeudellisista vaikutuksista ennakkoon. Siittiöiden valinnasta riippuu, vahvistetaanko naisparille syntyvän lapsen toiseksi vanhemmaksi siittiöt luovuttanut isä vai toinen äiti.

Naisjärjestöjen Keskusliitto kannattaa ehdotusta, jonka mukaan lapselle voitaisiin jatkossa vahvistaa kuolleen henkilön oikeudenomistajien suostumuksella myös toinen äiti. Nykyisin kuolleen henkilön isyys voidaan vahvistaa. Tämä vahvistaa sekä lapsen että naisparien oikeuksia.

Isyyden tunnustamiseen liittyvät muutokset

Esityksessä ehdotettaisiin nykyisen 30 päivän vanhemmuuden tunnustamisen peruuttamis- ja kiistämismahdollisuuden poistamista. Vastaavasti kanneoikeutta laajennettaisiin henkilöön, joka katsoo olevansa lapsen vanhempi oikeudellisen vanhemman sijaan tilanteessa, jossa vanhemmuus on vahvistettu ennen lapsen syntymää. Näin tunnustettu vanhemmuus voidaan vahvistaa heti lapsen synnyttyä.

Naisjärjestöjen Keskusliiton näkemyksen mukaan muutokset vahvistavat lapsen oikeuksia ja ovat kannatettavia.

LA 13/2020 vp:ssä esitetyt muutokset

Hallituksen esitys mahdollistaa kanteen nostamisen isyyden kumoamiseksi myös alkuperäistä kahden vuoden määräaikaa myöhemmin, mikäli kantajalla on ollut laillinen este tai hän näyttää muun erittäin painavan syyn. Erittäin painavana syynä on oikeuskäytännössä pidetty erityisesti sitä, että aihe epäillä vanhemmuuden paikkansapitävyyttä on syntynyt vasta kanneajan jälkeen.

Naisjärjestöjen Keskusliitto katsoo, että on lapsen etu huomioiden kannatettavaa, että vanhemmuuden kumoamisen osalta kumoamiskanteen määräaika muuttuu siten, että kantajalla olisi yksi vuosi aikaa päättää kanteen nostamisesta sen jälkeen, kun syy kanteen nostamiselle on tullut ilmi. On kohtuullista, että kantajalla olisi nykyistä enemmän aikaa kanteen nostamiseen. Lapsen edun näkökulmasta määräaika ei kuitenkaan saa olla liian pitkä, vaan ehdotettu määräaika vaikuttaa kohtuulliselta. Naisjärjestöjen Keskusliitto ei kuitenkaan kannata kanteen nostamisen määräaikojen poistamista kokonaan, vaan pitää niitä lapsen edun näkökulmasta perusteltuina.

Vanhemmuusmerkintä väestötietojärjestelmässä ja transhenkilöiden oikeudet

Naisjärjestöjen Keskusliitto kiinnittää huomiota siihen, että lapsen vanhemman sukupuolimerkintä ja merkintä vanhemmuudesta voivat olla ristiriidassa väestötietojärjestelmässä. Tämä ei kunnioita henkilön itsemäärittelyoikeutta sukupuoleensa. Lisäksi vanhemman transtaustan paljastuminen väestötietojärjestelmästä altistaa sekä vanhemman että lapsen syrjinnälle. Naisjärjestöjen Keskusliiton näkemyksen mukaan vanhemmuusmerkintä tulisi voida tehdä väestötietojärjestelmään myös sukupuolineutraalisti.

Naisjärjestöjen Keskusliitto

Eva Biaudet
Puheenjohtaja

Terhi Heinilä
Pääsihteeri

Lisätietoa:
Terhi Heinilä, pääsihteeri, Naisjärjestöjen Keskusliitto, 040 530 5544, terhi.heinila@naisjarjestot.fi
Merja Kähkönen, vaikuttamisen suunnittelija, Naisjärjestöjen Keskusliitto, 050 546 6688, merja.kahkonen@naisjarjestot.fi